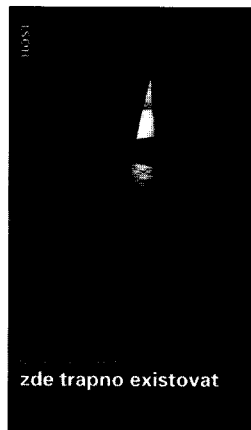

Dva životy Bohuslava Brouka

Viktor A. Debnár (ed.): *Bohuslav Brouk. Zde trapno existovat*, Host, Brno 2008

Rok 2008 zahájilo vydavatelství Host sborníkem *Zde trapno existovat*, který dokumentuje a interpretuje dílo a osudy člena předválečné Skupiny surrealistů v ČSR Bohuslava Brouka (1912–1978). Brouk je znám zejména jako osobitý teoretik se specializací na psychoanalýzu, po roce 1945 jako publicista varující před nastupující totalitou. Ekonomicky dobře zajištěný nezávislý levicový intelektuál z rodiny, které patřila i Bílá labuť (firma Brouk — Babka), po únorovém převratu neprodleně emigroval. Důvodem nebylo znárodnění rodinného majetku, s nímž jako levicový intelektuál víceméně souhlasil, ale reálná hrozba vězení, nucených prací, případně politického procesu a popravy, které potkaly jeho přítele Závaš Kalandru. Dílo Bohuslava Brouka bylo již dřív připomínáno v souvislosti se surrealismem a roku 1992 vyšly v reedici Odeonu publikace *Autosexualismus a psychoerotismus* (1935) a sborník *Lidská duše a sex*, sdružující „Psychoanalytickou sexuologii“ (1933) a „Doslov“ k próze Jindřicha Štyrského *Emilie přichází ke mně ve snu* (1933). Ve stručném curricula byla v těchto edicích jen naznačena emigrantská bludná pouť po trase Řezno (1948), Paříž, Austrálie (1951–1958) a Londýn.

Editor Viktor A. Debnár se soustředil na téměř neznámé osudy a dílo Bohuslava Brouka po roce 1948. Sborník sestává z vydaných i nevydaných esejů, vědeckých pojednání i básní z emigrace. Podstatná jsou svědectví k éře v Surrealistické skupině, kde Brouk působil výhradně jako teoretik. Vše podrobně popsal v nezachovaných rukopisných *Pamětech*, o to větší význam mají zachované fragmentární výpovědi, publikované ve sborníku. V dopise z roku 1959 autor brilantním způsobem odkrývá zákulisí zmytizované Surrealistické skupiny. Její založení bylo podle něj „businessovou záležitostí“ Nezvala a Honzla, pro niž bylo nutno ad hoc smířit Štyrského s Teigem. Oba surrealismus téměř deset let výslovně odmítali, i když Štyrský de facto surrealistických metod od roku 1925 využíval. Skutečnými surrealisty byli z tohoto pohledu jen Štyrský a Toyen. Pro zakladatele bylo založení Surrealistické skupiny „náhradní variantou“ za definitivně rozpadlý Devětsil. Vazba na komunistickou stranu byla nadržována Bretonem. Početné vnitřní roztržky a vylučování měly známé ideové důvody (trockismus, stalinismus, procesy, „zrady

na surrealismu“), nicméně vzájemná osočování, podezření a vylučování se odehrávala v osobních sporech na barových židličkách. Nezvalovo rozpuštění skupiny roku 1938 hodnotí svědek jako řadový incident.

Brouk analyzoval své členství v KSČ ve třicátých a čtyřicátých letech jako ideové, z hlediska ideologie neortodoxní stranickými ideology odmítané. Přesto na ně v emigraci doplatil. Nedostal povolení ke vstupu do USA, kde by snad mohl uplatnit svou psychoanalytic-

keru erudici. Po roce 1948 se Bohuslav Brouk dostal do rozporu nejen s československým režimem, ale i s emigrací. S tou se rozešel osobně i ideově. Na levicové touze po „plánování“ setrval i ve svých společenských úvahách, rozptýlených v ineditních esejích a spise „O šalbě svobody a filozofie“.

Originální Broukova publicistika přímočaře tepe komunistickou propagandu a zároveň iluze emigrantů o možnosti změny dřívě, než k ní dojde v SSSR. Vinu za osmačtyřicátý rok mají demokraté, kteří nepochopili, že socialismus je jedinou možnou perspektivou. Tu za ně realizovali svou formou a svými prostředky komunisté.

Většina Broukových písemností po roce 1948 — především esejů a dopisů — má centrum v autorově existenciální vykořeněnosti, která není kavárenská, ale osobně zažitá. Takto jej interpretuje Vladimír Papoušek, který Broukovy „Dopisy z exilu příštím milenkám“ považuje ve své studii za „jeden z nejautentičtějších českých existencialistických textů“. Bohuslav Brouk odmítá „hledání smyslu života“, ztrácí jeho „plán“ a nakonec nachází útočiště v nostalgii. Sám není uzpůsoben běžným mezilidským vztahům, což prozrazují vzpomínky Františka Listopada i vrleý tón korespondence, která reálnou komunikaci nahrazuje. Okolnostmi vnucená emigrace byla jen variantou zatrpklého života, který by se v podobném duchu odehrával i v půnorovém Československu. Bohuslav Brouk ve svých textech přerůstá v románového hrdinu, je veskrze reálným, musilovským a vlastně typicky střeoevropským „mužem bez vlastností“. Sborník *Zde trapno existovat* lze číst také jako brilantní fikci anonymního autora o muži, který neexistoval, ale přesto (proto) zosobnil bludné osudy české inteligence třicátých až šedesátých let.

| Pavel Ondračka